

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Економічна безпека сучасної України: виклики та загрози

**Матеріали науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів і студентів
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

19 травня 2015 р.

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2015

УДК 33(477)-049.5
ББК 65.9(4УКР)
Е45

*Тези друкуються мовою оригіналу
і відображають позицію авторів*

Економічна безпека сучасної України: виклики та загрози : матеріали
Е45 наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів і студентів Нац. юрид. ун-ту
імені Ярослава Мудрого, 19 трав. 2015 р. / за заг. ред. А. П. Гетьмана. –
Х. : Право, 2015. – 168 с.

ISBN 978-966-458-835-2

ISBN 978-966-458-835-2

© Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого, 2015
© Видавництво «Право»,
оформлення, 2015

осіб від вогню та інших ризиків (24% обсягу «схем») припадає на псевдостраховання); 2) страхування сільськогосподарських ризиків (19%); 3) страхування вантажів (13%); 4) ДМС (12%); 5) страхування будівельно-монтажних ризиків (6%) [1].

Узагальнюючи ситуацію, що склалася на страховому ринку експерти, визнають, що джерело схем слід шукати не в страхуванні, а поза його межами. На наш погляд, для виявлення природи процесів та встановлення причин довготривалого розповсюдження операцій псевдостраховання, що відбуваються на страховому ринку, фундаментальне значення має розуміння форм прояву інверсійного типу ринкової трансформації у сфері страхування. Інверсійний характер трансформації зумовлює виникнення ситуації, в якій різні форми страхування використовуються для вирішення інших завдань нестрахового характеру (податкова оптимізація, різноманітні тінювально-схеми, пов'язані з первісним накопиченням капіталу тощо).

Вітчизняний страховий ринок характеризується наявністю проблем, які потребують кардинального вирішення: недосконалість нормативно-правового регулювання; непрозорість державного регулювання; недокапіталізованість вітчизняних страховиків; використання страхування як механізму оптимізації оподаткування та ухиленням від нього; низький рівень розвитку ринку страхування життя та інших видів особистого страхування; нормативно-правова неврегульованість діяльності страхових посередників, актуаріїв та аварійних комісарів.

Література:

1. «Експерт РА» составил рэнкинг самых «схемных» видов страхования [Электронный ресурс] // Страхование в России. – Режим доступа: <http://allinsurance.ru/biser.nsf/AllDocs/OMIN-7XVFAW>

Левковець О. М.,

к.е.н., доц., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, кафедра економічної теорії

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КВАЗІРЕНТА: ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Головним стимулом для організацій, що прагнуть технологічного оновлення виробництв, для інвесторів у сфері ІВ, для країн щодо підтримки розвитку наукоємних, високотехнологічних виробництв є прагнення

отримати інтелектуальну ренту (квазиренту). Розуміння специфіки сучасних механізмів її формування і перерозподілу підвищує шанси на ефективність заходів інвестиційної та інноваційної політики держави. Інтелектуальною квазірентою (далі ІКР) називають надприбуток від використання відтворених і не пов'язаних з експлуатацією природних ресурсів інтелектуальних чинників виробництва, пов'язаний із тимчасовою монополією на інтелектуальний продукт. Утворюється за рахунок: 1) надбавки до середньої ціни реалізації інноваційної продукції; 2) продажу патентів і ліцензій, ноу-хау; 3) гудвіла інноваційно активних підприємств. Формується на ринку інтелектуальної власності (ІВ), є формою оплати користувачем (покупцем) доступу до обмеженого на даний момент інтелектуального ресурсу. Існування ІКР обмежене у часі, вона може швидко зникати в результаті конкуренції у розробці, освоєнні інновацій. Суб'єктами розподілу ІКР можуть бути: розробники, інноваційно активні підприємства, державні органи влади. ІКР має стати джерелом покриття витрат, і водночас — розвитку інноваційної сфери. Різниця між суспільними і приватними витратами створення інтелектуальних продуктів не має бути надто великою — якщо приватні значно перевищуватимуть суспільні, для власників інтелектуального капіталу зменшуються стимули щодо інноваційної активності, якщо ж навпаки — суспільство нестиме втрати через привласнення результатів інтелектуальної діяльності майже виключно власником інтелектуального капіталу, знижується потенціал дифузії інновацій. Реальністю сьогодення в глобальному масштабі є другий варіант, що значною мірою пов'язано з діяльністю ТНК і актуалізує завдання реформування існуючої системи охорони і захисту прав ІВ.

Механізми формування, розподілу і перерозподілу ІКР можна класифікувати на ринкові, механізми ТНК, державного регулювання і міжнародного регулювання. Найбільш помітним, на наш погляд, є вплив на означені процеси ТНК, що застосовують такі механізми для формування і розподілу на свою користь ІКР: створення «ланцюжків вартості» (розміщення різних стадій виробництва певного продукту на підприємствах різних країн у такий спосіб, щоб найбільша частка вартості створювалась у країнах з найменшим рівнем оподаткування, а виробники окремих складових частин продукції не мали б уявлення про усю технологію; купівля продукції передусім у своїх підрозділів або контрактників), застосування механізмів трансфертного ціноутворення; продаж прав на об'єкти ІВ залежним покупцям (продаж ліцензії з низкою обмежень: примусові купівля /продаж продукції з використанням трансфертних цін; передання продавцю ліцензії прав на удосконалення, що стосуються технології); приховування неявного знання (передання не усіх, а лише

частини елементів технології для збереження монопольного становища на певному ринку); блокування перспективних досліджень і розробок, допоки не вичерпано потенціал попередніх; формування свідомості споживача (переконавання його у тому, що лише великі корпорації можуть виробляти якісні товари); механізми державного та міжнародного регулювання ринку прав ІВ уможливають вилучення глобальної ІКР через інституційні новації. В результаті корпорації переорієнтували зусилля з НДДКР на пошук все нових механізмів отримання ІКР через використання системи захисту прав ІВ. Наприклад, Samsung і Apple витратили на патентні суди (станом на 2013 р.) 20 млрд. дол., а на фундаментальні дослідження — 5 млрд. Створення стратегічних альянсів з конкурентами, формування патентних пулів посилюють монополізацію світового ринку об'єктів ІВ і подовжують термін отримання ІКР. Уніфікація стандартів виробництва продукції уможливорює поширення монопольної влади, збільшення ареалу збуту продукції, для країн базування ТНК — можливість політичного впливу і блокування діяльності конкурентів із інших країн шляхом задіяння потенціалу санкцій щодо застосування певних технологій. Міжнародні стандарти є потужним важелем дії на спрямованість і динаміку НТП. Розробка і просування, ухвалення такого стандарту є вельми дорогим та складним процесом, що по силам лише найбільшим корпораціям, тому саме ТНК формують умови взаємодії на сучасному глобальному ринку об'єктів ІВ та технологій.

Державні (інструментами податкової, інвестиційної, інноваційної політики) і міжнародні механізми також здійснюють помітний вплив на формування і перерозподіл ІКР. Серед найбільш відомих інструментів — угода TRIPS у рамках СОТ (про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності), що є неоднозначною, зокрема, стосовно соціально-економічних наслідків у сфері охорони здоров'я (надмірна жорсткість патентного законодавства щодо фармацевтичної продукції); механізм примусового ліцензування (застосовується наразі невикористання або неповного використання захищеного патентом технічного рішення, має не допустити ситуації неповного задоволення потреб суспільства в товарах чи послугах, захищених патентом). Тож, закономірності сучасного розвитку міжнародного обміну об'єктами ІВ є такими, що ускладнюють для технологічно менш розвинених країн просування за щаблями світової технологічної піраміди, уможливають реалізацію низки ризиків при міжнародному трансфері технологій. Врахування означеної специфіки при розробці стратегії і тактики інноваційного розвитку національної економіки є важливою передумовою життєздатності та ефективності заходів щодо їх реалізації.